

BÖLÜM 170

EL HİJYENİ ÖNEMİ

Hüseyin Aytaç ERDEM¹

Günümüzde özellikle COVID-19 pandemisi sonrası toplumda giderek popülerleşen el yıkama ve hijyen konusu sağlık çalışanları için yeni bir kavram değildir. Hijyen kelimesinin kökeni yunan mitolojisinde tıp ve sağlık tanrısı olarak bilinen *Aesclepius*'un üç kızından biri olan temizlik ve sanitasyon tanrıçası *Hygieia*'ya dayanmakta, kardeşleri *Iaso* ve *Panacea* sırasıyla şifa, terapi ve sağlık, erkek kardeşleri olan *Machaon* ve *Podalirios* ise cerrahi ve tıp tanrıları olarak bilinmektedir. Bu mite göre *Aesclepius*, hastaları iyileştirmekten sorumlu olmasına rağmen, hastalıkları önlemeye ve sağlığı geliştirmeye yardımcı olan *Hygieia*'dır. Elbette tüm bu mitolojik karakterler ve terimlerin son derece yakın ilişkili olması tesadüfi değildir. Modern tıbbın babası olarak atfedilen *Hippocrates* her hastalığın kendi doğası olduğu ve dış etkenlerden kaynaklandığı tezinden yola çıkarak hijyeni atmosferin, toprağın ve suyun insan sağlığı üzerine olan

etkisi olarak tanımlamıştır. Onikinci yüzyılda İspanyol bilim adamı ve filozofu Musa bin Meymûn (*Moses Maimonides&Rambam*) tarafından yazılan *Kitab Tedbir el-Sıhhat* adlı eserinde şifa veren kişilerin hasta bir kişiye dokunduktan sonra ellerini mutlaka yıkaması gerektiğinin altını çizmiştir. El hijyeninin önemini 1847 yılında ilk kez bilimsel verilerle ortaya koyan “Annelerin kurtarıcısı” lakaplı Ignaz Philipp Semmelweis, o dönemde çalıştığı Viyana Lying-In hastanesinde artan anne ölümlerinin nedeninin tıp öğrencilerinin otopsi ve vajinal muayeneleri art arda yapması sonucu gelişen puerperal sepsis olduğunu ve el yıkama ile ölüm oranlarında düşüş sağlandığını bildirmiştir. Geçmişten günümüze kadar neredeyse önemini hiç yitirmeden koruyan bu basit, ucuz ve kolay tekrarlanabilir enfeksiyon kontrol önlemi modern tıbbın günlük pratiğinde hala istenilen düzeyde uygulanamamaktadır.

¹ Uzm. Dr., Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji AD., huseyin.aytac.erdem@ege.edu.tr

iyot gibi ajanlar bu amaçla kullanılan yaygın ajanlardır. Uygulama süresi kullanılan anti-septik maddeye bağlı olmak üzere en az üç-beş dakika olmalıdır.

Hem SHİE hem de toplum kaynaklı enfeksiyonların yayılımının engellenmesinde hiç şüphesiz ki en önemli, en ucuz ve en pratik enfeksiyon kontrol uygulaması el hijyeni ve yıkamadır. COVID 19 pandemisi sadece sağlık çalışanları arasında değil, toplumun her kesiminde el hijyeni konusunda duyarlılığın artmasına neden olmuştur. Yaşamın ilk yıllarından itibaren edinilmesi gereken bu sosyal-sağlık alışkanlığın, mevcut pandeminin belki de tek iyi sonucu olarak toplumda yaygınlaştırılması, özellikle sağlık tesislerinde iyileştirilmesi ve uyumun arttırılması ile gelecek yıllarda daha iyi sonuçlar alınması muhtemel görünmektedir.

KAYNAKLAR

1. Pappas G, Kiriase IJ, Falagas ME. Insights into infectious disease in the era of Hippocrates. *Int J Infect Dis* 2008; 12(4):347-350.
2. Delaney LR, Gunderman RB. Hand hygiene. *Radio-logy* 2008; 246(1):15-19.
3. Angelakis AN, Antoniou GP, Yapijakis C, Tchobanog- lous G. History of Hygiene Focusing on the Crucial Role of Water in the Hellenic Asclepieia (ie, Ancient Hospitals). *Water* 2020; 12(3):754.
4. World Health Organization. WHO guidelines on hand hygiene in health care 2009; 270-270.
5. World Health Organization. Evidence of hand hygie- ne to reduce transmission and infections by multid- rug resistant organisms in health-care settings. 2014. http://www.who.int/gpsc/5may/MDRO_literature-re- view.pdf.
6. Bilici S, Irmak H, Buzgan T. Sağlık Personeline Yöne- lik El Yıkama Ve El Dezenfeksiyonu Rehberi. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. 2012; 726(2): 11-16.
7. Türk Hastane İnfeksiyonları ve Kontrolü Derneği. El Hijyeni Kılavuzu. *Hastane İnfeksiyonları Derg* 2008; 12(1):3-30.
8. Lotfinejad N, Peters A, Pittet D. 2020. Hand hygiene and the novel coronavirus pandemic: the role of healt- hcare workers. *J Hosp Infect* 2020; 105(4):776.